

MILOST ZA PESME MRTVIH JEZIKA

1

Milost za pesme mrtvih jezika koje će biti prepe-vane na jezik mraza.

O, noći u kojoj moje srce izgrevanje kao svetleća semenka sunca, noći u kojoj uništavam baš onaj sloj Troje, baš onaj sloj ptice, sve zbog toga što neznajući da sam za korak prerano i za pola koraka prekasno u nedosluhu sa trenutkom čiji je pejzaž baš taj jedinstveni sloj Troje, baš taj idealni sloj ptice.

Milost za pesme mrtvih jezika koje će biti prepe-vane na jezik mraza.

2

Dan ogromne mogućnosti maštete i slavna vatra koja je tako dugo bila zaposlena u vremenu i prostoru kao mudrost. Opljačkana zvezda, napuštena iluzija, izopaćeno oko, prevareni svet, tužni svet. Tvoji talasi i twoji vrtovi. Moji početak i moji prijatelji iz budućih vekova. Samovoljna reč. Prepređeni mesec mart. Lažno voće. Uticaj nepogode. Prevareni svet, tužni svet.

3

(za Ljubomira Simovića)

Jedan odlazi sa sazvežđem pod miškom peške preko kontinenta. Drugi se neprestano mura po beskuju. Treći na poleđini mrtve vatre sadi svoju ruku. Četvrti, onaj u košulji od svile sašuneg dana u stabiljikama vaja svoj ljupki lik. Peti je izgubio ključ od svoje tamnica. Pod zvezdom šestog mesta njega vlasta strašno nevreme.

4

Mutna voda, neprisutljena voda. Prezir i slava. Neistinita nežnost pesnika. Ljubavna podlost. Dabla pesma je ono što pesma uništi iznutra i spolja. Tri džeparoša koji su razgovarali o poeziji nisu to znali; a časa na stolu pretvarala se u pticu i pevala je čas glasom dalekog peska, čas glasom promuklog proleća.

Božidar SUJICA

va koje mirisu na med, za trku između niskog borja i smokava sa krošnjama od zagušljivog mirisa, za strmoglavno padanje sa stena u more, i plivanje od jedne uvala do druge, za brčkanje po toplim sprudovima i plazama. Za venčanje u prirodi pored mrtvi, smrtila, zelenika i drugog biblijskog cveća. Pod agavom sa stogodišnjim cvetovima koji imaju drvenasta stabla. Izmedju masline koja sisaju iz mora dragoceni jezit. Izmedju roja leptira, poljskog cveća i buba. I, ako je ipak potreba neka religija, za religiju sa principom unutrašnjeg organa u nama koji nas gradi i razara.

More, pripadam tebi. I pored svih godišnjih neverstava, opet ti se vraćam. Šta mogu, moje teže te naviklo na tvoje toliko da bih mogao da te ovim rukama zauvek zadavam. Cini mi se da je to najlakše što mogu da učinim.

Zadugo neću zameniti ovu odeću od algi, slatkata soli, mornarske majice i velikog klučja naše hotelske sobe — za gradjanSKU odeću jednog prosečnog turista.

Dockan u noći, poslednji put zamačem pero u more od indiga i pelikana i završavam zapis.

Na vrhu jednog brda, kasno, uveče, između ruševina našalazim na zmiju. Slikće i ne želi da se ukloni s puta. Prvi put nisam uopšte uzbudjen. Znam da je to samo još jedan znak moje ljunbavnice — mora i uopšte me nije briga što će se desiti. Možda se i samo mene prerušio u zmiju da bi me pratilo.

Ti, kažem, zmijo, skloni se, znam te šta si i čija si. Kaži šta želiš od mene? Da ne bi želela sa mnom da spavaš? Kaži, možemo zajedno da spavamo i možemo da se grizemo ponovo tamo gde treba. Objećavam ti, neću da upotrebitim otrovni Zub. Nemoj ni ti, pa neću ni ja. Ili ako hoćeš

možemo i sa otrovnim. Kažem ti, svejedno mi je.

Zmija je ipak prestala da sike, a ja sam ostao pomalo i razočaran, jer sam znao da ta promena oblike nije ništa drugo do produžetaka moje ljubavne ligre s morem.

Cvrči su ovde velike galamđije. Pijani, dižu takvu galamu u podne svojim povahnim pesmama, izrečenim jednim jezikom golavicima i besramnim, da čovek u kolazi da zapuši usi i da propije na brzinu.

Kakva nemoralna prepotencija! A zamislite, šta bi bilo kada bih se i ja opio u podne i počeo da se derem kroz ceo grad da volim moju devojku, tu neverniku, tu kćer mora? Proterali bi me iz grada u roku od 24 sata. Ali, razume se, kao svaki dobravaspitan momak, ja ćutim.

Noću, dok ležim na travu u šumi Cikata, slušam buru koja šteti kau u sto žica, u iglama borove. Kao da čitavi baloni svile late nad mojom glavom, premašujući se na bale i topove. Brava češula tu oštru kosti i zatim, namagnetišana, pada dole da bi podigla lišće i suve iglice ka moru.

Tu travu, tu finu postelju od mekog igličastog lišća, te njenje zamršene kose — sve je to bura zapela u nerazmršiv čvor i meni uopšte nije do toga da rešavam zagonetku čije je šta. Slušam kako naokolo kljija posuđiva moj pojubac i čini noć još tamnijom, besvesnijom i to mi je dovoljan zaborav.

Kada se sve bude smirilo i zaseculo svoje rangirano mesto, izdaleka će zvezde lišći na bele kristale soli i neodoljivo pozivati na nova putovanja.

Mali Lošinj, jul 61.

Bogomil DJUZEL

Sa makedonskog preveo
Vlada UROSEVIC

SVET U IŠČEKIVANJU I STREPNIJU. — Početak ove jeseni kao i uvek, i opet iznova, donosi čitavu malu galaksiju prirodnih svečanosti, energetsku naluvalu upravo uzbranih plodova, okernu gamu što počinje da rasipa svoje prisustvo po rastinju koje se naslanja na moj prozor, neuvhvatljive draži predvečernjim šetnjama uz prevremeno osvetljene bulevar, nepredviđene i zvučne susrete sa osobama s kojima provodimo dobar deo godine a tek minulo leto nas je odvuklo sa svim različitim putevima. Jedna nepredviđena septembarska noć, probivena ekstatičnom približavanju beogradskoj svetlosnoj kupolici što nas je privukla još ispred Sremskih Karlovaca, svojim opojnim ritmovima i pritajenom lepotom dovodila me je u iskušenje da legnem poređ druma i da, kao rastkovski namernik, otpočinjem u kontemplaciji vrhnaravne blagosti, ili da jednostavno na zaspim pod sigurnim uzglavljem njegovog Veličanstva bogova Peruna. Ali, kako reče moj predostrožni prijatelj, jedini opipljiv rezultat takvog nepromišljenog ponašanja bio bi banalan nazeb ili bolovi u krstima, koji se, bez u našim godinama, treba lišavati bez trunke sažaljenja.

U ranim podnevnim časovima, u hladne i dostojanstvene hodnine, keji beleže više od pola veka pređene univerziteteske službe, bojažljivo stupaju mladići netom izišli iz gimnazijalnih klupa, usišanih očiju i sa ustima punim neodgovornih pitanja, mlađi provincijski Rastinjaci što stvarno podmlade i ožive atmosferu studentinskih skupova, ukoliko ih grad dragovoljno ne zaborabi...

Za to vreme jedna sumanuta igra, stravični panoptikum pogravljana sa sudbinom sveta ne prestaje da privlači našu pažnju, da nas uzbuduje i da nas privukava na svoje krvave spektake u kojima možemo sudelovati sami kao opredjeleni posmatrači, kao skromni delateli u prilog ljudske savesti i osnovnog životnog moralu, kao borci čija misija ne podleže logičkim sistemima onih što se titraju nerazumnom mogućnošću blistave atomske apokalipse. Evo nekih odjeka sa svetske političke arene, krcate kontradicijama, istorijsom nanesenim bezumjem, mali kolaz sastavljen od krpica iz „jutarnjih molitvi modernog čoveka“, po zgodnom Hegelovom aforizmu. Dakle:

Većina londonskih listova potpuno zaboravlja Irce koji proljavaju krv u Katangi u ime Ujedinjenih nacija i s uvoju ljubav posvećuju „crnji rasi“ — to jest Combeovim žandarmima, koji se na slikama prikazuju maltene kao nevine žrtve, monstruoze političke svetske organizacije“. (Pa ne ka mi još neko kaže da Englez mogu biti rasisti?)

Da bi se poboljšali odnosi između mlađih i starih generacija, u listu „Žen min ži bao“ se dalje navedeno: „Između članova partije i vanpartičara, a posebno između mlađih intelektualaca i članova partije i starih profesora i stručnjaka koji su van partije. Od članova partije se traži da respektuje pravdu i položaj, da učvrste veze i da se bri nu o ideologiji i životu starih intelektualaca...“

Jedan engleski radnik je izjavio: „Bio sam počeo da se udvarjam devojci i da je izdovim. S tim je svršeno. Umesto tuga, kapiju sam kola.“

Avin u kome se realizao Dag Hammarskjöld generalni sekretar OUN, suočio se iz još nepoznatih razloga kod mesta Ndola u Sejchelima s kraljem Rodesiji.

Na sednicu zapadnonemačke vlade doneta je odluka o produženju vojne obaveze pripadnicima Bundesveresa za tri meseca. Ova dopuna zakona o vojnoj obavezi odnosi se na 30.000 vojnika Bundesvera koji su, krajem septembra, trebali da budu pušteni kućama.

Posebne izdržane sedmodnevne kazne, na koju je bio osudjen zbog predviđenja „sedecog stračka“ protiv atomske naoružanja, čuveni engleski filozof lord Bertrand Russell pušten je iz longdonskog zatvora.

U intervjuu objavljenom u „New York Herald Tribune“ ministar odbrane SAD MacNamara je izjavio da će SAD upotrebiti nuklearne bombe „bilo ko

je veličine i u bilo kojoj količini“ kada odgovori na napad, ukoliko je to nužno da zaštite svoje životne interese. MacNamara je izjavio da su SAD utrošile dve milijarde dolara da bi učvrstile svoje nuklearno naoružanje.

Sovjetski admiral Golovko izjavio da Sovjetski Savez raspolaže atomskim podmornicama naoružanim najmoćnijim raketa-ma raznih tipova. Prema njegovim rečima, Sovjetski Savez ima atomskih podmornica ne manje od SAD, ali da su one brže od američkih podmornica.

I tako, posle Beogradske konferencije koja je jednodušno u uobičajenoj svetu uputila poruku povratku ljudskom razumu i dostanju, i poštu sa joj obe

antagonističke siće da za pravo

u uprosu tome nastavile na putu

besmisla i mogućeg sveučenja,

nama jedino ostaje da produžimo izgradnju onog što je postalo deo

našeg života i da verujemo da će,

nasuprot svim ovim himerama ljudskih nečistih savesti i niskih strasti, život ipak pobediti na svim linijama, onako kako je Marko Ristić lucidno zabeležio povodom jednog velikog životnog puta na ovim našim meridijanima.

NOSOROZI U BEOGRADU. — Početak pozorišne sezone u Beogradu obeležen je premijerom Ionescova „Nosoroga“ na sceni Narodnog pozorišta. S obziru da je Ionesco u našim granicama još nedovoljno poznat pisac i da fama o avangardnosti njegovog „anti-teatra“ nikako nije u srazmeru sa stepenom stvarnog poznавanja njegovih tekstova, interovanje je dobio znatno, utoliko pre što se oko njegovog slučaja angažuju pozorišna kuća sa najčvršćim tradicionalnim i konvencionalnim sponama. Scenski rezultat gotovo se mogao predviđati: dobili smo predstavu u kojoj reditelj Bojan Stupica svojom linearnom koncepcijom drame, svu potencijalnu mnogosmislenost teksta sveo na travestiranje osnovnih etičko-političkih deformacija našeg vremena, i u kojoj su glamur, najvećim delom, uzaludno ulagali napore kako bi ovoj sceni skojs tvorevini dali pročišćen senki oblik.

No šta se ovog puta desilo sa samim Ionescom, u „Nosorogu“, na konkretnih beogradskih nededicama? Dok je u ranijim svojim tekstovima, u „Celavoj pevacu“ i „Lekciji“ na primer, dosledno razarao dramsku fabulu, poigravao se sa ustaljenim pozorišnim konvencijama i uslovnostima, i neodoljivo paljenjem destruktivnog humoru, koji svoje uslovnosti vuče iz dobro pročišćenih izvora dostačne negacije, i kojim je dovodio do besmisla ubičajene komunikativne veze, govor, — svedočio raskol između realnosti i covekove svesti, postrani od bila kakvih ideoloških i moralnih eksplicitnih određenja, — u „Nosorogu“ Ionesco navlači propovedničku odoru i pokriva da nisu obavesti u kojoj meri je zabrinut za sudbinu ljudskog bola. I tu se film završava: Théâtre (Alida Vali) će reći: „Jos ima nade, treba čekati zimu“, i tu je zbilja kraj, ostaje samo nada i neumitno delovanje vremena, treba ostaviti otvorena vrata godinama...

UZ PONOVLJENJA ČITANJA.

— Knjiga Svetog Lukića „Buna protiv reči“ još uvek na mom pisanjem stolu. Plodovi i novi plodovi Svetog Lukića postali su u poslednje vreme povod i osnova učestalih debatovanja, ushićivanja i osporavanja, sudbinu što, ne slučajno, zatiče retke, doprinoseći nove boje i zamraćenja, uz nehotičnu potencijalnu opasnost nove literarnog mistifikovanja na pomolu. Počev od onog najgrubljeg previda i notornog profesorskog stepila, kod kojeg se usled beznadne neraspoznativosti literarnih rođova i žanrova, označenih timofejevskim žargonom, previjalo i potpuno zanemarivalo slojevit smisao bogatstvo poglavljaja „Kazu se perspektive“, uzetog sasvim slučajno, za primer, da delikatnijim nesporazumima i u krajnjoj liniji neodrzivih ideoloških interpretacija, — pruzala se zavesa otpora jednoj savsim neuobičajenoj književnoj tvorevini i sa natpisom „Razlozi“, čiji je ozbiljniji tretman inciran tek pre neupunih godina dana (R. Popov, D. Makavejev, a još ranije: Miroslav Egerić); sa pojaviom druge Svetine knjige „Neko vreme“ ti zagovori su marginalno prošireni i usloženi, kritičarski ipak naklonjenim intervencijama, ali ne još u onoj meri koju prividno obećavaju ogranci zagrebačkih studentskih auditorijuma.

Prodorno sagledavanje mogućnosti reči s one strane njenih ograničenja dovelo do niza skepsičkih iškustava čija bi jedina moguća, relativna vrednost bila u njihovom konačnom prevazilaže-